

DOPET I CENTRUM!

Predikan i S:t Peters kyrka den 11 juni 2023

Sune Fahlgren

Inledning

Eftersom jag är nyss hemkommen från en sex månader lång vistelse på Jesus dopplats vid Jordanfloden, är det ett otroligt fint sammanträffande med de fyra bibeltexter vi har läst i dagens gudstjänst. Alla dessa berättelser ställer dopet i centrum och bidrar till förståelsen av det kristna dopet.

Dagens *psaltarpsalm* (Ps 66) anspelar på uttåget från Egypten som skedde genom Röda havets vatten. Läsningen ur *Första Moseboken* berättar om Noas ark som vattnet bär och räddar skapelsen (1 Mos 7:11–13). *Episteltexten* skildrar skeendet som leder fram till att en etiopisk hovman låter döpa sig (Apg 8:26–39), och i dagens evangelium håller Johannes döparen ett slags straffpredikan som säger något progressiv om dopet samhällsbetydelse (Matt 3:11–12).

Vill vi förstå dopets rikedom behövs verkligen flera olika perspektiv, olika berättelser. Uppvuxen i ett baptistiskt hem visste jag tidigt att ”baptist” betyder *döpare*. Men vad betyder egentligen dopet? Vad innebär det att *vara* döpt – oavsett när och hur vi blivit döpta? De frågorna ställdes inte, men däremot pågick det ett ständigt argumenterande för rätt vattenmängd och tidpunkt för dopet.

Låt oss se vad dagens olika bibeltexter ger för svar på frågan om dopets mening. Vi börjar med berättelsen om Noa, som knyter dopet och dopets vatten till skapelsen och till aktuella frågor om mänsklighetens framtid.

Berättelsen om Noa

Vi tänker ibland att stora färjor tillhör det moderna, men en av de stora färjebyggarna var en framstående snickare i den förmoderna världen: Noa som byggde arken, fick i uppdrag att förhindra jordens undergång. Guds uppdrag var tydligt: *Rädda livet – bygg en båt!*

Hedersmannen Noa lydde, och hans hembyggda färja blev en livbåt. Noa blev vår förste store livräddare i en klimatkris med stora översvämningar. Att alla nutida färjebyggare kopierat hans projekt ser man ju: Plats för alla på flera däck,

och tillräckligt med utrymme att sova på och äta mat. Och vatten för fyrtio dagar. Noa byggde sjösäkert, och i brist på radar skaffade han en flygande spanare.

Med oss från denna gamla berättelse bär vi i vårt kollektiva medvetande tanken på en farkost, en uppfinning som kan rädda mänskligheten. Berättelsen är mycket levande bland dem som jobbar med de globala hoten, såsom klimatkatastrofer, kärnvapenkrig, pandemier i ständigt nya skepnader och artificiell intelligens.

Ofta har man under de stora hoten i historien använt bilden av kyrkan som ett skepp, som en livräddningskryssare som för mänskligheten undan ondska och fördärv. Kyrkans skepp är paradoxalt nog också fast grundat på hälleberget!

Har ni sett att båten har också blivit en symbol för den ekumeniska rörelsen. Vi färdas tillsammans genom livet, genom tiden i ett skepp – Kristi kyrka. Men redan aposteln Paulus led skeppsbrott på en av sina missionsresor. Så vi behöver påminna varandra om att sammanhållningen ombord är viktig, liksom att man håller fartyget på rätt kurs.

När jag var ung sjöng vi ofta också den här visan: *Bibeln är boken som Gud oss gav. Den är kompassen på livets hav. Följer du den går du ej i kva-av. Bibeln är boken idag!*

Anledningen till att berättelsen om Noa lyfts fram idag är alltså inte bara att vi skall se vårt dop som en livbåt. Syftet är att lyfta fram dopets *existentiella* betydelse, dess koppling till skapelsen och hela mänskligheten. Dopet gör oss till Guds söner och döttrar som kämpar för *skapelsevänlighet*. Vi har som Ekumeniakyrka på dopets grund gjort ett klimatupprop. Vi studerar frågorna bland andra med hjälp av boken ”En grönare kyrka” för att finna sätt att minska vår klimatpåverkan. Vi lär varandra odla i permakulturens vision om ett hållbart samhälle. Och så vidare.

Dopets vatten är alltså en radikal kallelse att göra allt vi kan för att Guds vilja ska ske på jorden.

Berättelsen om en statsman från Etiopien

Den etiopiske hovmannen, som vi också läst om idag, kan man kalla för en förebild för en sann *sökare*. Han undersöker och ställer frågorna, och när han får svar från predikanten Filippus blir han så överväldigad att hans liv förändras: Han vill genast bli ett Guds barn! *Finns det något som hindrar att jag blir döpt?*

Sökaren vill i detta ögonblick, i detta *nu* få höra Guds namn ropas ut: I Faderns, och Sonens och den Helige Andes namn. Och hovmannen gjorde ett stop på sin resa. Han blev döpt!

Jag noterade att när de stigit upp ur vattnet ryckte Herrens Ande bort Filippus. Hur ska vi förstå det? Kanske blev etiopiern så gripen av att få bli Guds barn, att allt runt omkring för ett ögonblick försvann, till och med Filippus. Det mesta kom tillbaka, men vart Filippus tog vägen har jag funderat över... Men förvisso, i Jesus närhet finns hänryckning, finns helig Ande, finns mirakler.

Vår tids kritiker av kristen tro och kristna ser på oss som frånvarande: Vilsna, utan koll på omvärlden, inkrökta drömmare, borta i en annan värld. Men ska man leva i dopets mening och resa med kyrkans skepp måste man ha omvärlden i sikte och uppmärksamheten på topp, även om man något ögonblick blir överväldigad och borttryckt.

Berättelsen om den etiopiska hovmannen är alltså ett exempel på en sann sökare som i dopet uttrycker det han funnit i Kristus. Här ser vi också hur de första kristna kunde hjälpa andra att förstå bibelns berättelser, och erbjuda sökare att bli Jesus efterföljare genom att låt sig döpas.

Orden från Gud vid Jesus dop, sägs till var och en som döps: *Du är mitt älskade barn!*

Exkurs om exkludering

Här kan det kanske passa med en utvikning om dopets nödvändighet. Genom kyrkans långa historia har dopet varit som en biljett förutan vilket man inte kunde vara med fullt ut. De odöpta fick till och med i kyrkans första tid lämna gudstjänstrummet när nattvardens måltid skulle delas. Så var det också i baptistförsamlingen i Örnköldsvik där jag växte upp. Nattvarden är de döptas och troendes måltid.

Är det att stänga ute, att sätta upp hinder? Nej, det är så kyrkan i alla tider har bekant och handlat, inte konstigare än att man för att få flyga till somliga länder behöver biljett, pass och visum. Men numera behöver tack och lov ingen lämna gudstjänstrummet. Alla är välkomna även i rörelsen till altaret. Innan dopet får man ta emot välsignelsen vid altaret, och ibland gör de döpta så också om de av olika anledningar inte deltar i delandet av bröd och vin.

Berättelsen om den etiopiske hovmannen klargör att dopet gör oss till Kristi lärjungar och till medlemmar i den världsvida kristna kyrkan. Hovmannen var inte längre bara en individ. Han tillhör Kristi kyrka. Än idag finns det en levande kristen kyrka i Etiopien.

Psaltartextens hänvisning till Uttåget

Ingångsorden ur Psaltaren, psalm 66, beskriver målande hur Gud förvandlade havet till torr mark. Israels folk gick genom vatten ut i frihet. Dopet bär oss på ett motsvarande sätt genom och över mörka vatten (1 Petr 3:1–2). Såsom Guds folk en gång gick genom Röda havet bort från slaveri, förtryck och fångenskap, går vi i och genom dopet till ett nytt liv i frihet. Bakom oss lämnar vi hela mänsklighetens kopplingar till hat, ondska och våld, och framför oss ligger det nya livet i Kristus. Ett liv vidöppet för Guds nåd och kärlek (Rom 6).

Uttåget genom havet skildras i Psaltarpsalmen som en födelse till ett nytt liv för Israels folk, ock så beskrivs också det kristna dopet. Det är vägen till ett nytt liv som ger tillträde till Guds rike (Joh 3:5). Och i dopet får vi den heliga Anden som gåva (1 Kor 12:13). Dopet gestaltar alltså räddningen och hela det kristna livets karaktär som en befrielse! En räddning. En ny framtid.

Johannes Döparens ord

Till sist, men inte minst, ska vi också begrunda dagens evangelium.

Evangelisten Matteus beskriver hur Jesus invigs och tränas för sitt unika uppdrag. Vi befinner oss då inte längre i Nasaret i Galileen, utan i ödemarken på Östbanken, i den romerska provinsen Perea i nuvarande Jordanien. I centrum står inte längre Josef och Maria och hans familj utan Johannes döparen, en kusin till Jesus som nu är en profet.

Episoden om Jesus möte med Johannes och med folkrörelsen kring honom, samt hur Jesus döps av Johannes, utgör Jesus invigning till sitt gudomliga uppdrag. Matteus skildring i dagens evangelium motsvarar ett nutida CV med förteckning över Jesus fostran, utbildning, examen och lämplighet till tjänsten som världens Frälsare, Messias.

Jesus gick alltså till sin kusin Johannes som blivit vägröjare för ett nytt samhälle kallat *himmelriket*. Johannes var en uppmärksam vasselblåsare i det judiska samhället och en predikant som annonserade Messias ankomst och maktövertagande. Tillnamnet ”döparen” signalerade att dopet var det mest typiska för hans verksamhet. Han var klädd som profeten Elia och levde enkelt i den natursköna ödemarken med vattendrag och gröna områden.

Folk kom i mängd till Betania på andra sidan Jordan. Här fick de ta del av visioner för ett annat sätt att leva, så att de skulle kunna återvända och börja förverkliga ett bättre samhälle. Folk insåg sin delaktighet i samhällets kris. De bekände därför sina synder. De vände om.

Symbolen för omvändelsen var nedsänkandet i vatten, en vanlig rit i antika judiska sammanhang. Men för Johannes var det inte fråga om kultisk renhet. Hans dop gav alltså inte förlåtelse (det skulle Jesus ge). Johannesdopet var ett tecken på omvändelse, att man var redo att börja ett nytt liv (så som Israels folk en gång hade gått torrskodda genom Jordanfloden på just den här platsen för att påbörja livet i det nya landet).

Etablissemangen i samhället – fariseer, saddukeer – kom också och lyssnade till Johannes Döparen. De var emot hans budskap om ”himmelriket”. De möttes därför av allvarsord från Johannes, med starka bilder av ormar, stenar, spannmål som tröskas. Tilltalsordet *Huggormsyngel* säger allt om hur Johannes uppfattade sin tids andliga och politiska ledarskap. Ledarna trodde att de själva skulle kunna slippa undan. Därför sa Johannes: ”Gud har kastskoveln i handen och skall rensa den tröskade säden och samla vetet i sin lada, men agnarna skall han bränna i en eld som aldrig slocknar” (Matt 3:12).

Skilja agnarna från vetet. Det här är vad man kan kalla bevingade ord. Agnarna är fröskalet och restprodukten vid tröskningen av säden. Tekniken för att rensa skörden var att man kastade upp säden i luften med hjälp av kastskoveln och

agnarna som är lättare än kärnan fördes bort av vinden. Betydelsen är att man skiljer de bra från de dåliga, det goda från det onda. Nya skiljelinjer framträder därför i Johannes förkunnelse och dop. Abrahams barn var inte längre en etnisk fråga eller de korrekta bekännelserna. Abrahams barn är de som gör Guds vilja.

Johannes vände sig dock inte bara till etablissemanget. Hans primära målgrupp var alla dem som kommit för att bli döpta, drivna av en uppriktig vilja att förändra sina liv. Hans dop med vatten skedde för omvändelsens skull, ett tecken på vilja till livsförändring. Men avgörandet låg i framtiden, det vill säga om folket faktiskt omvände sig.

Den kommande Messias skulle *döpa med helig ande*, det vill säga låta dem bli en del av himmelriket, det messianska folket. Andra skulle Messias *döpa i eld*, det vill säga låta dem som inte hade omvänt sig straffas i den eviga elden.

Jesus döptes av Johannes. Det dopet betydde för Jesus invigningen till det frälsningsverk som kröntes med en krona av törnen på ett kors på Golgota, och som Gud bekräftade genom att uppväcka Jesus på tredje dagen. Det frälsningsverket, från död till liv, är det kristna dopets djupa mening: Gud har öppnat en underbar väg från död till liv.

Det kristna dopet kan alltså inte reduceras till en symbol för människans omvändelse, utan det innebär att vi på ett förunderligt sätt har del i Jesus hela liv, död och uppståndelse. Anden som sänkte sig ned över Jesus ges åt varje människa som döps. Faderns ord vid Jesus dop gäller var och en som döps: ”Detta är min älskade son, detta är min älskade dotter.”

Avslutning

Detta är dopets mening enligt de fyra bibelberättelserna vi tagit del av: I dopet har Gud invigt dig till ett liv som kristen. Lev meningen med ditt dop.

I och genom dopet är du Guds barn för evigt, och Gud överger dig aldrig. Håll fast vid innebörden i ditt dop när tvivel och nöd drabbar dig.

Det enda jag vet, det är att dopets nåd räcker.

Amen.